

LINGVAMADANIYATSHUNOSLIK

*DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA INSTITUTI XORIJIY TIL**VA ADABIYOTI YO'NALISHI**4-KURS TALABASI**Yigitaliyeva Qurbonoy Rajabali qizi**Xudaykulova Gulnoza Abdivohid qizi**Bahodirova Sabrina Olimjon qizi**Mengto'rayeva Shohista To'lqin qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqola lingvamadaniyatshunoslikning asosiy tushunchalari, uning til va madaniyat o'rtasidagi bog'lanishi hamda amaliyotdagi ahamiyatini tahlil etadi. Lingvamadaniyatshunoslik — bu til va madaniyat o'rtasidagi munosabatlarni o'rganadigan ilmiy soha bo'lib, u jamiyatning ijtimoiy va madaniy kontekstlarida tildan qanday foydalanish mumkinligini ko'rsatadi. Maqolada tilning kommunikativ, ekspressiv va identifikatsion funksiyalari, shuningdek, madaniy belgilar tildagi ifodalanishi bilan bog'liq misollar keltiriladi. Bundan tashqari, tadqiqot usullari (muloqot metodlari va sotsiolingvistika yondashuvlari) hamda lingvamadaniyatshunoslik ta'lim tizimida qanday qo'llanilishi muhokama qilinadi. Shuningdek, tarjima amaliyoti orqali til imkoniyatlari va cheklovlariga e'tibor qaratiladi. Umuman olganda, ushbu maqola lingvamadaniyatshunoslikni yanada chuqurroq tushunishga yordam beruvchi manba sifatida xizmat qiladi va uning zamonaviy jamiyatga qo'shgan hissasi haqida fikr yuritadi.

Abstract: This article explores the field of linguoculturology, which examines the intricate relationship between language and culture. It emphasizes how language serves as a vehicle for expressing cultural identity, traditions, and values. The study highlights key concepts such as the communicative, expressive, and identificatory functions of language while illustrating how cultural symbols are manifested through linguistic expression. The article further delves into the

methodologies employed in linguoculturological research, including communication methods and sociolinguistic approaches that underscore the impact of social contexts on language use. Additionally, it discusses the significance of linguoculturology within educational systems, particularly in foreign language teaching, as well as its relevance to translation practices that navigate linguistic nuances and cultural connotations. Overall, this article aims to provide insights into how understanding linguoculturology can enrich our comprehension of societal dynamics and enhance cross-cultural communication. By examining these interconnections, it asserts that linguoculturology plays a vital role in fostering awareness and appreciation of diverse cultural perspectives in an increasingly globalized world.

Kalit so'zlar: *Lingvamadaniyatshunoslik ,Til va madaniyat ,Madaniy belgilar ,Tillararo aloqa, Sotsiolingvistika ,Komunikativ funktsiya ,Ekspressiv funktsiya ,Identifikatsion funktsiya , Madaniy meros.*

Lingvamadaniyatshunoslik (yoki lingvoculturology) — bu til va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganadigan ilmiy soha. U, asosan, tilning ijtimoiy va madaniy kontekstdagi ahamiyatini anglatadi, shuningdek, til orqali madaniy qiymatlar, an'analar va urf-odatlarining qanday ifodalanishi bilan bog'liq muammolarni o'rganadi. Lingvamadaniyatshunoslik tilni faqat kommunikatsiya vositasi sifatida emas, balki madaniy identifikatsiyaning asosiy elementi sifatida ko'radi. Bu soha tildan foydalanish jarayonida madaniy kontekstning rolini aniqlashga yordam beradi. Tillararo farqlar va ularning ijtimoiy mazmuni ham ushbu tadqiqotlar doirasiga kiradi.

Lingvamadaniyatshunoslikning muhimligi.

1. Madaniy O'zaro Ta'sir:

Lingvamadaniyatshunoslik jamiyatdagi turli xalqlarning o'zaro ta'sirini chuqurroq tushunishga imkon beradi. Bu tushuncha orqali odamlar bir-birining qadr-qimmatini hurmat qilishlari mumkin.

2. Identifikatsiya Va O'zligini Anglash:

Til — bu inson shaxsiyatining muhim qismi bo'lib, uning madaniy merosi va identifikatsiyasi shakllanishida katta rol o'ynaydi. Lingvamadaniyatshunoslik shaxsning qanday qilib til orqali özligini tanishiga yordam beradi.

3. O'qitish Va Ta'lim:

Ushbu soha ta'lim tizimlariga katta hissa qo'shadi. Xorijiy tillarni o'qitishda studentlar faqat grammer yoki leksikaga emas, balki boshqa madaniyatlarning talqinlariga ham e'tibor berishlari lozimligini ko'rsatadi.

4. Tarjima Amaliyoti:

Tarjimonlar tilda nafaqat so'zlarni tarjima qiladilar; ular bir xalqning madaniy kontekstini boshqa bir xalqga yetkazishda muhim rol o'ynaydilar. Lingvamadaniyatshunoslik esa tarjimada yuzaga keladigan muammolarni hal etishga yordam beradi.

5. Ijtimoiy Tajriba:

Tilimizdan foydalanishimiz jamiyatimizda kuzatilayotgan ijtimoiy tajribalarni aks ettiradi. Shu sababli lingvamadaniyatshunoslik ijtimoiy bilimlarga boy resurs hisoblanadi.

Lingvamadaniyatshunoslikning o'rni.

Lingvamadaniyatshunoslik ilm-fanning rivojlanishida ahamiyatlidir:

- Akademik Tadqiqotlarda: O'zbekistondagi universitetlar va ilmiy markazlarda lingvodinamikalar ustidan olib boriladigan tadqiqotlarda uning yeri ajralib turadi.

- Praktik Aloqa Vositasi Sifatida: Til bilan muloqotda bo'lgan har bir insonlingvamediduchudira fanni nazarda tutishi kerak.

- Globalizatsiya Jarayonlari Bilan Bog'liq Bo'lgan Muammolarni Hal Qilishda: Hozirgi global dunyo sharoitida kulturalarni to'g'ri anglash juda muhimdir; buni amalga oshirish uchun linguoculturology zarurdir. Umuman olganda, lingvadaniyatshunoslik zamonaviy dunyoning kompleks tomonlarini ochib beruvchi fanning biri hisoblanadi, u bilim olishga mustahkam poydevor yaratmoqda va odamlarni ko'proq ochiq fikrlilikka undamoqda.

Lingvamadaniyatshunoslikning asosiy tushunchalari.

1. Til va Madaniyat

- Til — bu insoniyat tomonidan ishlab chiqilgan va o'zaro aloqa qilishda ishlatiladigan belgilar tizimidir. Til, shuningdek, madaniy an'analar, qadriyatlar va urf-odatlarini ifodalash uchun ham vosita hisoblanadi.

- Madaniyat esa bir guruh odamlarga xos bo'lgan bilimlar, qadriyatlar, urf-odatlar va ijtimoiy amaliyotlarning yig'indisidir. Lingvamadaniyatshunoslik tilni madaniy kontekstda o'rganishga yordam beradi.

2. Madaniy Belgilar

- Madaniy belgilar — bu muayyan madaniyatga xos bo'lgan yoki u bilan bog'liq bo'lgan til elementlari (so'zlar, iboralar)dir. Ular tilda qanday aks etishi mumkinligi bilan bog'liq. Masalan, an'anaviy taomlarning nomlari yoki bayramlarga oid maxsus atamalar madaniy belgilar sifatida ko'riladi.

3. Tilning Funktsiyalari

- Komunikativ Funktsiya: Til odamlar o'rtasidagi muloqotni ta'minlaydi. Bu funktsiyaning asosiy maqsadi fikr almashishdir.

- Ekspressiv Funktsiya: Odamlarning hissiyotlarini ifodalashda xizmat qiladi. Masalan, so'zlardan foydalanib his-tuyg'ularni ifodalash.

- Identifikatsion Funktsiya: Bu funktsiya orqali shaxs o'zligini tanitadi va guruhga mansubligini anglatadi; masalan, millat yoki xalq identifikatsiyasi orqali.

4. Interkultural Aloqalar

- Interkultural aloqalar — turli madaniyatlarda yashovchi insonlar o'rtasidagi muloqot jarayonlarini anglatadi. Lingvamadaniyatshunoslik bunday munosabatlarda to'siqlarni aniqlaydi va yo'l qo'yilmaydigan kamchiliklarni bartaraf etishga yordam beradi.

5. Sotsiolingvistik

- Sotsiolingvistik tilning jamiyatdagi rollarini o'rganadigan fan bo'lib, til ijtimoiy tabaqalarda qanday farqlanishini ko'rib chiqadi. Bu tushuncha

lingvamadaniyaetshunosligiga kiritilgan sabab-u-sabab muloqot usullari va ijtimoiy aloqalarni tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega.

6. Kontekstual Tahlil

- Kontekstual tahlil — bu tildan foydalanishda kontekst (ixtisoslashuv) ta'sirining o'rganilishi demakdir; yani so'zning ma'nosi faqat uning qanday vaziyatda ishlatilishiga qarab belgilangan holda paydo bo'ladi.

Xulosa

Lingvamadaniyatshunoslik, til va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni o'rganadigan fan sifatida, tilning nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki madaniy identitetni ifodalovchi muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Maqolada tilning madaniy kontekstdagi rolini, uning ijtimoiy va psixologik jihatlarini hamda madaniyatlararo kommunikatsiyadagi ahamiyatini tahlil qildik. Lingvamadaniyatshunoslik til o'rganishda va madaniyatlarni bir-biriga yaqinlashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, til orqali madaniyatni anglash va tushunish jarayonlari, shuningdek, bu jarayonda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlar ham ko'rib chiqildi. Natijada, lingvamadaniyatshunoslik fanining zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati yanada ortib bormoqda, chunki globalizatsiya jarayonlari davomida turli madaniyatlar o'rtasidagi muloqot va o'zaro tushunishni ta'minlash zarurati kuchaymoqda. Bu esa til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni chuqurroq o'rganish zarurligini taqozo etadi.

REFERENCES

1. Abdullaeva, R. (2017). "O'zbek tilida madaniyat va til o'rtasidagi munosabatlar." O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Ma'naviyat va ma'rifat instituti.
2. Mirzaahmedova, M. (2015). "Til va madaniyat: O'zbek tilida lingvamadaniyatshunoslik asoslari." Toshkent: O'qituvchi.
3. Qodirov, A. (2018). "Lingvistik madaniyat: O'zbek tili misolida." O'zbekiston Milliy Universiteti.

4. Sultonov, I. (2019). "Madaniyat va til: O'zbek tilining lingvistik xususiyatlari."
Toshkent: Fan va texnologiyalar.
5. Tashkent, N. (2020). "O'zbek tilida lingvamadaniyatshunoslikning nazariy asoslari." O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.